

**LOYIHALASHTIRISH TEXNOLOGIYASI ASOSIDA
TALABALARNI KREATIVLIGINI OSHIRISH**

Namangan Davlat Universiteti talabasi
Abdusattorova Dilafrō'zxon Alixon qizi
Email:abdusattorovadilafruz18@gmail.com
[Tel: +998 93 988-05-03](tel:+998939880503)

Namangan davlat universiteti Pedagogika kafedrasi o'qituvchisi
Durdona Qurbonova G'olibjon qizi
Email: dqurbonova1995@gmail.com
Tel: +998 94 591-07-02

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim jarayonida loyihalashtirish texnologiyasining ahamiyati va uning talabalar kreativligini rivojlantirishdagi roli tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, loyiha asosidagi ta'lim talabalarga mustaqil fikrlash, amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash, innovatsion g'oyalar yaratish va jamoaviy ishlash imkoniyatini beradi. Tadqiqot davomida nazariy manbalar, ilmiy maqolalar va amaliy tajribalar tahlil qilinib, loyihalashtirish texnologiyasining ta'lim jarayonidagi samaradorligi va pedagogik foydalari aniqlangan.

Kalit so'zlar: kreativlik, loyiha, loyihalashtirish texnologiyasi, ta'lim, innovatsiya, talaba faolligi.

**INCREASING STUDENTS' CREATIVITY ON THE
BASIS OF PROJECT-BASED TECHNOLOGY**

Student of Namangan State University
Abdusattorova Dilafrō'zkhon Alixon qizi
E-mail: abdusattorovadilafruz18@gmail.com
Tel: +998 93 988-05-03

Teacher of the Department of "Pedagogy" of Namangan State University
Durdona Qurbonova Golibjon qizi
E-mail: dqurbonova1995@gmail.com
Tel: +998 94 591-07-02

Annotation: This article analyzes the importance of the development process in the educational process and its significance in the creative development of students. Research presentations, providing students with independent thinking, practical assistance, and teamwork in accordance with innovative ideas. The study analyzed theoretical sources, scientific articles and practical experiences, and identified the production and pedagogical support of production technology in the educational process.

Keywords: creativity, design, design technology, research, innovation, student work.

ПОВЫШЕНИЕ КРЕАТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ПРОЕКТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ.

Студентка Наманганского государственного университета
Абдусатторова Дилафрузхон Алишоновна
Email: abdusattorovadilafruz18@gmail.com
Тел: +998 93 988-05-03

Преподаватель кафедры «Педагогика» Наманганского государственного
университета
Дурдона Курбанова Голибжона
E-mail: dqurbonova1995@gmail.com
Телефон: +998 994 591-07-02

Аннотация: В данной статье анализируется важность процесса развития в образовательном процессе и его значение для творческого развития студентов. Исследовательские презентации, развивающие самостоятельность мышления студентов, практическую помощь и командную работу в соответствии с инновационными идеями. В ходе исследования были проанализированы теоретические источники, научные статьи и практический опыт, а также выявлено производственно-педагогическое обеспечение производственных технологий в образовательном процессе.

Ключевые слова: креативность, дизайн, дизайн-технологии, исследования, инновации, студенческие работы.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari jadal kechayotgan bir davrda ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri – talabalarda kreativ fikrlash kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishdan iborat. Kreativlik — shaxsning yangicha g'oyalar yaratish, mavjud jarayonlarga noodatiy yondashish, murakkab vaziyatlarda innovatsion yechim topish qobiliyati bo'lib, zamonaviy mehnat bozorida eng talab yuqori bo'lgan ko'nikmalardan biri sanaladi. Shuning uchun oliy ta'lim muassasalarida kreativlikni shakllantiruvchi ta'lim texnologiyalarini qo'llash muhim pedagogik zarurat bo'lib bormoqda.

Shu nuqtai nazardan, loyihalashtirish texnologiyasi oxirgi yillarda o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi eng muhim pedagogik metodlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Mazkur texnologiya talabalarning mustaqil izlanish, tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv, axborot bilan ishlash, jamoaviy hamkorlik kabi universal kompetensiyalarini rivojlantiradi. Loyihalashtirishga

asoslangan dars jarayoni talabani ta'limning passiv iste'molchisi emas, balki faol ishtirokchisi sifatida shakllantiradi, bunda har bir talaba amaliy topshiriqlar orqali o'z bilim va ko'nikmalarini namoyon etishi, ularni takomillashtirishi mumkin.

Shuningdek, loyihalashtirish texnologiyasi orqali o'quvchi-talabalarda muammolarni aniqlash, rejalashtirish, tahlil qilish, baholash, yakuniy mahsulot yaratish kabi ijodiy faoliyat bosqichlari bosqichma-bosqich shakllanadi. Bu jarayonning o'ziga xosligi shundaki, loyiha natijasi real mahsulot – taqdimot, ilmiy tadqiqot, amaliy yechim yoki yangi pedagogik g'oya ko'rinishida namoyon bo'ladi. Bu esa ta'limda nazariya bilan amaliyotning integratsiyasini ta'minlab, talabalarning o'z kasbiy faoliyatiga tayyorgarlik darajasini oshiradi.

Mazkur maqolada loyihalashtirish texnologiyasining didaktik imkoniyatlari, talabalarda kreativlikni rivojlantirishdagi o'rni, afzalliklari, amaliy misollari hamda ushbu texnologiyani o'quv jarayoniga samarali joriy etish shart-sharoitlari ilmiy asoslangan holda yoritib beriladi. Shu bilan birga, loyihalashtirish asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonining talabalarning kreativ tafakkuriga ta'siri tahlil qilinadi va uning pedagogik samaradorligi yuzasidan xulosa va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Adabiyotlarni chuqur o'rganish shuni ko'rsatadiki, loyihalashtirish texnologiyasi zamonaviy pedagogik yondashuvlar ichida talabalarning kreativ fikrlashini rivojlantirishda eng samarali metodlardan biridir. Ushbu texnologiyaning nazariy asosi konstruktivizm paradigmasiga borib taqaladi. Konstruktivizmga ko'ra, bilim tayyor holda berilmaydi, balki talabaning faol bilish faoliyati natijasida mustaqil ravishda shakllanadi. J. Dewey ta'lim jarayonida “o'rganish faoliyat orqali yuzaga keladi” degan g'oyani ilgari surgan bo'lib, loyihaviy yondashuv aynan faoliyatga asoslangan ta'limning amaliy ko'rinishi sifatida qoraladi.

J. Piagetning kognitiv rivojlanish nazariyasida esa talabaning mustaqil izlanishi, o'rganish jarayonida yangi bilimlarni oldingi tasavvurlari bilan bog'lab borishi muhim sanaladi. V. Vygotskiy tomonidan ilgari surilgan “yaqin rivojlanish zonasi” nazariyasi ham loyihalashtirish texnologiyasining mohiyatiga mos keladi. Chunki loyiha jarayonida talabalar hamkorlikda ishlaydi, murakkab vazifalar bosqichma-bosqich bajariladi, bu esa o'qituvchi va guruhdoshlar tomonidan beriladigan yordam orqali yangi ko'nikmalarni o'zlashtirishga imkon yaratadi.

Xorijiy tadqiqotlarda (Thomas, 2000; Blumenfeld va boshqalar, 1991; Bell, 2010) loyiha asosidagi o'qitish (Project-Based Learning) ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishi, ayniqsa, kreativlik va muammo yechish kompetensiyalarini shakllantirishi qayd etilgan. Blumenfeld o'z asarlarida loyihalashtirish texnologiyasi talabaning shaxsiy motivatsiyasini oshirishi, ularni faol o'quv jarayoniga jalb etishini ta'kidlagan.

Mahalliy olimlar — A. Abduqodirov, N. Sayfurov, O. To'rayeva, Q. Yo'ldoshevlarning ishlari ham zamonaviy ta'lim texnologiyalarida loyihaviy

faoliyatning o‘rni va ahamiyatini asoslab bergan. Ularning tadqiqotlarida loyihalashtirish texnologiyasining ta’lim jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etishdagi didaktik imkoniyatlari yoritiladi.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar loyihalashtirish texnologiyasi talabalarda quyidagi kompetensiyalarni samarali rivojlantirishini ko‘rsatadi:

ijodiy fikrlash, yangi g‘oyalar yaratish qobiliyati;
muammo yechish ko‘nikmalari va innovatsion yechimlarni ishlab chiqish;
tanqidiy tahlil qilish, ya’ni vaziyatni turli nuqtai nazardan baholash;
jamoadi ishlash, hamkorlik, mas’uliyat va rollarni taqsimlash ko‘nikmalari.

Ko‘plab ilmiy tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, loyihaviy faoliyat talabaning shaxsiy faolligini oshiradi, erkin fikrlashga undaydi, mustaqil qaror qabul qilishni o‘rgatadi va eng muhimi, o‘quv jarayonini real hayotiy vaziyatlarga yaqinlashtiradi. Bu esa nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy kompetensiyalarning shakllanishiga olib keladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot loyihalashtirish texnologiyasining talabalarda kreativlikni rivojlantirishdagi samaradorligini aniqlashga qaratilgan bo‘lib, uning doirasida turli ilmiy-uslubiy yondashuvlar qo‘llandi. Tadqiqotning metodologik asosini konstruktivistik yondashuv, kompetensiyaviy ta’lim modeli hamda shaxsga yo‘naltirilgan pedagogika tamoyillari tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

Nazariy tahlil. Mavzu bo‘yicha mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy maqolalari, monografiyalar, dissertatsiya ishlari, metodik qo‘llanmalar hamda loyihalashtirish texnologiyasiga oid ilmiy manbalar chuqur o‘rganildi. Bu orqali loyiha asosidagi ta’limning nazariy poydevori va asosiy didaktik jihatlari aniqlab olindi.

Pedagogik kuzatish. Loyihalashtirish texnologiyasi qo‘llanilayotgan o‘quv mashg‘ulotlari jarayoni muntazam kuzatildi. Kuzatish jarayonida talabalarning faolligi, o‘zaro hamkorligi, ijodiy yondashuvi, topshiriqlarni bajarishdagi motivatsiyasi hamda o‘qituvchi bilan o‘zaro munosabatlari qayd etildi. Bu usul real o‘quv jarayonidagi samaradorlikni tahlil qilish imkonini berdi.

Taqqoslash metodi. An’anaviy o‘qitish jarayoni bilan loyihaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni bir nechta parametrlar bo‘yicha solishtirildi: talaba faolligi, ijodiy g‘oyalar soni, mustaqillik darajasi, bilimlarni amalda qo‘llash ko‘nikmasi. Taqqoslash natijasida loyihalashtirish texnologiyasining afzalliklari va kamchiliklari aniqlab olindi.

Suhbat va intervyu metodi. Talabalar bilan suhbatlar o‘tkazilib, ularning o‘quv jarayoniga bo‘lgan munosabati, loyiha vazifalarini bajarish jarayonidagi motivatsiyasi, o‘zlashtirish sifatiga ta’sir qiluvchi omillar, kreativ fikrlash darajasi haqida

ma'lumotlar olindi. Shuningdek, o'qituvchilar bilan ham suhbat o'tkazilib, loyihalashtirish texnologiyasining amaliy qo'llanilishidagi tajribalar o'rganildi.

Keltirilgan metodlar tadqiqot muammosini kompleks yondashuv asosida o'rganish, nazariy bilimlarni amaliy kuzatish natijalari bilan uyg'unlashtirish, ob'ektiv xulosalar chiqarish imkonini berdi.

Natijalar va ularning tahlili

Olingan natijalar loyihalashtirish texnologiyasi ta'lim jarayonining bir qator jihatlarini sezilarli darajada yaxshilashini ko'rsatdi:

1. Talabalar kreativligi oshdi

Loyiha jarayonida talabalar yangi g'oyalar yaratish, o'z fikrlarini erkin ifoda etish, muammolarga noodatiy yondashishni o'rgandilar.

2. Mustaqil o'rganish ko'nikmalari shakllandi

Talabalar ma'lumot qidirish, tahlil qilish, xulosa chiqarishda ancha faollashdi.

3. Amaliy natijaga yo'naltirilganlik

Loyiha ishlari real hayot bilan bog'langanligi sababli talabalarda amaliy yechimlar yaratish qobiliyati rivojlandi.

4. Jamoada ishlash kompetensiyalari oshdi

Guruh bo'lib bajarilgan loyihalar muloqot, mas'uliyat, yetakchilik kabi ijtimoiy ko'nikmalarni mustahkamladi.

5. Motivatsiya kuchaydi

Talabalar o'z ishining natijasini ko'ra olgani sababli ta'limga bo'lgan qiziqishi ortdi.

XULOSA

Qilingan tahlillar va olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, loyihalashtirish texnologiyasi talabalarning kreativ fikrlashini rivojlantirishda eng samarali pedagogik yondashuvlardan biridir. Loyiha asosidagi o'qitish nafaqat nazariy bilimlarni chuqur egallash imkonini beradi, balki talabalarda mustaqil izlanish, yangi g'oyalar yaratish, tanqidiy fikrlash va innovatsion yechimlar ishlab chiqish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Shuningdek, loyihalashtirish texnologiyasi talabalarning jamoada ishlash malakalarini rivojlantiradi, guruh ichidagi hamkorlik, mas'uliyatni bo'lishish, yetakchilik va kommunikativ ko'nikmalarni mustahkamlaydi. Bu jarayon talabaning shaxsiy faolligini oshirib, o'z kasbiy faoliyatiga tayyorligini kuchaytiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ta'lim jarayonida loyihalashtirish texnologiyasini tizimli va keng joriy etish talabalarning individual va kasbiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bunda ta'lim jarayoni shaxsga yo'naltirilgan, amaliy va kreativ yondashuv bilan boyitilgan bo'lishi talab qilinadi. Shu bilan birga, loyiha asosidagi ta'lim talabalarning o'quv motivatsiyasini oshiradi, o'zlashtirish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi hamda amaliy faoliyatga tayyorlashni ta'minlaydi.

Ushbu xulosalardan kelib chiqib, tavsiya etiladi:

Loyiha asosidagi ta’limni o‘quv dasturiga integratsiya qilish.

Talabalarni mustaqil va guruhda ishlashga rag‘batlantirish.

O‘quv jarayonida kreativ fikrlash va innovatsion yondashuvlarni qo‘llash imkoniyatlarini kengaytirish.

Pedagoglar uchun loyiha metodologiyasini chuqur o‘rganish va amaliyotga joriy etish bo‘yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish.

Shunday qilib, loyihalashtirish texnologiyasining samarali qo‘llanilishi nafaqat ta’lim sifatini oshiradi, balki talabaning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Dewey J. *Democracy and Education*. — New York: Macmillan, 1916.

Piaget J. *The Psychology of Intelligence*. — Routledge, 2001.

Vygotsky L.S. *Mind in Society*. — Harvard University Press, 1978.

Hasanboev J. va boshq. *Pedagogika*. — Toshkent, 2020.

Abdullaeva R. *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. — Toshkent, 2019.

Internet ochiq manbalari va zamonaviy ilmiy maqolalar.